

Inledning

Ämbetsmannen och politikern Carl Ekström slutade sina dagar den 13 maj 1903, efter 85 händelserika år. I sina *Biografiska Anteckningar* har Carl på ett utförligt sätt skildrat sin levnadsbana. Han belyser studietiden i Uppsala, sin tjänstgöring i Civildepartementet, Statsrådet och Konseljen. Tiden som Landshövding i Värmland (när Karlstad brann), och i Jönköping samt diverse händelser av mer personlig karaktär finns också beskrivna, liksom de otaliga resor han gjort, så väl inom som utom landet.

Carl levde under den moderna tillväxtens- och den internationella handelns genombrott i Sverige; byggandet av stambanorna och införandet av representationsreformen 1866, liksom värnplikt, borgerlig tid samt modernisering av sjukvården är några händelser under en period som också präglades av missväxt, kolera och krig i Europa.

Att läsa Carls anteckningar ger således en historisk inblick i ett sekel rikt på händelser, där möten med befallningshavare och andra på olika sätt betydelsefulla personer beskrivs. Carl skildrar möten med Carl XIV Johan, Oscar I, Carl XV och Oscar II samt en lång rad statsråd och kulturpersonligheter.

Carl förärades Kungliga Nordstjärneorden av graden *Kommendör med stora korset* i december 1876. Kraschanen bär han på omslaget. Han nämner dock ingenting om detta i sina anteckningar annat än i följande ordalag; ”Min stjärna stack Regenten mig helt amicalt i handen, och jag stoppade den i bakfickan.”

Jag har valt att behålla den, med dagens mått mätt, ganska omständliga meningsbyggnaden även om vissa ord har fått en modernare stavning. Texten har kompletteras med några foton samt ett släkträd över Carls ättlingar i tre generationer.

Stockholm den 17 Oktober 2012

Johan Aspenberg

Biografiska anteckningar

Första häftet

Jag Carl Rudolf Ekström, föddes i Stockholm den 11 Januari 1818, kl 1/2 4 f.m.

Mina föräldrar voro Grosshandlaren i nämnda stad, Henric Ekström, född i Lidköping den 27 April 1768 död den 28 Februari 1846; samt Johanna Kristina Zelling född den 13 Augusti 1783, död den 17 oktober 1841.

År 1825 sattes jag och min broder Knut Henrik i helpension hos Kyrkoherden Lindquist å Drottningholm, på lägenheten Lugnet, der wi voro i två år. Lindquist war en sträng lärare, som höll god disciplin bland pojkarne. En son till Kronofogden Lagercrantz å Lofön war i samma pension; han blef Artilleriofficier, tog Kansliexamen war Gouvernör å Carlberg, Landshöfding i Jemtland och slutligen Finansminister, i utöfningen af hvilket embete han svårt insjuknade, så han måste taga afsked; dog kort derefter. Från min Drottningholmstid har jag minne af den ståtliga Konungen, Carl XIV Johan, som älskade att promenera framför slottet då de som kommit med ångbåten (den första ångbåten i Mälaren, Josefine, brann upp) skulle återvända till staden. Wi pojkar trängde oss fram till kajen för att få se Kungen; mången gång winkade han med handen åt oss, sägande »Akt er», nemligen att ej falla i sjön. På Josefina-dagen war alltid fyrverkeri i parken; en gång war en lång lina upprest å hvilken gick Equilibristen Joureau under belysning af bengaliska eldar. I November 1826 inträffade en våldsam storm, som fällde flera stora träd i den vid Lugnet varande skogsbacke, alldeles inpå byggnaden. Samma natt öfverswämning af Newafloden i Petersburg.

Efter att en kortare tid hafva varit i Klara Trivialskola, där det drefs mycket nojs med Konsector Jacob Ekelund, kom jag jemte mina bröder, Frans och Knut i helpension hos Hofpredikanten Lundblad i Stockholm. Uti berörda skola voro många gossar, deribland Grefve Gustaf Lagerbjelke; wi båda voro i samma lexlag hela tiden och togo gemensamt inträdesexamen till Stockholms Gymnasium hösten år 1831. Lundblad hade då fått pastorat i Westmanland, hvadan skolan upplöstes och wi flyttade hem till föräldrarne.

Min far, som vid 4 års ålder förlorade sin fader och med sin moder samt flera syskon derigenom försattes i fattigdom, så att medel saknades till hans undervis-

ning, war angelägen att wi skulle få så god och fullständig undervisning som möjligt både i lefwande språk, ritning och fortepianospelning. Engelska lästes för Herr Karsten, Fransyska för Louis Paban och Terrade, Italienare; Tyska för Heinrich, som hade gifvit Kronprinsen Josef Frans Oscar lectioner i tyska, och sednare för Ehrenclou, tjensteman i Banken, hvilken brukade säga: »Die Herren Ekström, Sie trinken nur Punsch, ich trinke nur Wasser». Musiklectioner idkades för den berömda Tonsättaren Adolf Lindblad, sedermera för Kantor Abraham Mankell i Klara och slutligen för en Tysk, ledamot af stora Operans kapell vid namn Luders.

Någon håg för musiken hade jag icke då; på gamla dagar har jag dock mången ensam stund, haft rätt mycket nöje af hvad jag deruti lärt. »Musik kann die trübsten Gedanken zerstreuen» stod i en tysk grammatika, och jag har mången gång erfarit sanningen häraf. Rita lärdes för Fahlcrantz och Julin, men för ritkonsten saknade jag alla anlag. Broder Knut, rikt begåfvad af naturen, gjorde deremot goda framsteg. Dansen öfwades i Fru Smedbergs dansskola å Regeringsgatan, der Gubben Lundquist gned fiol.

I denna skola såg jag min första flamma, Agnes Malmgren, som gick i samma skola med min syster Thilda, hos en Mamsell Ulrich i lilla Wattugränd. En gång lade jag ett bref till Agnes i Thildas skolwäska, men hade den oturen, att brevet, när Thilda kommit i skolan, föll utur wäskan på golfwet, uppsnappades af andra flickor, lästes och framkallade mycken munterhet, så att Agnes lät hälsa, att om jag ännu en gång skulle wåga skrifva, komme hon aldrig mera i dansskolan. Hon blef gift med en bryggare, Eriksson och wi träffades någon gång i det allmänna lifwet.

Under min gymnasietid war jag just icke bland de stillsamma, utan deltog i hwarjehanda fuffens och skämt med en af lectorerne, Professor Enberg, som undervisade i Filosofi, Engelska och Hebreiska. Han war en af de aderton i Svenska Akademien, men det måtte warit stor brist på lämpliga kandidater när han inwaldes, hvilket äfwen Tegnér i sina bref antyder. Han hade författat ett par med stora priset belönade äreminnen. Den wärdigheten stod emellertid icke i något högt anseende hos oss gymnasister, bland hvilka den genialiske Porträtt-Målaren Uno Troili war i samma flyttning som jag. Uti Katrina församling war en Kyrkoherde vid namn Winther, den der icke hade någon näsa, en ful fysiologi för en och hwar, men i synnerhet för en Andans man. Gubben Enberg, gemenligen kallad Cajus – en benämning hemtad från Plennings Logica, uti hvilken mycket tråkiga bok, skrifwen på latin, förekommo trenne personer, Cajus, Titus och Sempronius, – brukade alltid vid lectionerna sitta i katedern med käppen under näsan.

En dag då Enberg hade lection i logican och, under wäntan på svar å en fram-

ställd fråga, kastade sina blickar ut öfver lärosalen, stannade de vid den stora, på motsatta väggen hängande svarta taflan, å hvilken Troili med krita uppdragit twänne gubbhufvuden, rigtade emot hwarandra, det ena utan näsa, och det andra, Enbergs hufvud, med käppen under näsan, stirrande på den näslöse Winther, båda frappant lika. Gubben Enberg smålog och sade ingenting. Uti engelska språket war han icke så hemmastadd, åtminstone hvad angick prononciationen deraf; härmed kom jag underfund och uttalade under en lection med afsigt några ord oriktigt; »Hur war det der Du.», yttrade Enberg, »säger Språkmästaren så?» Hwartill svarades »ja». »Hm, då är det wäl rätt då», menade Enberg och det fick blifva dervid.

Kort efter min utnämning till Landshöfding i Wermland mötte jag å Drottninggatan Professoren Enberg med sin lilla fru, hvilka vanligen togo sig en promenad derstädes vid middagstiden; helsade artigt på dem och bad Professorn förlåta min pojkkaktighet under Gymnasietiden; omnämnde min befordran, såsom ett bewis, att man kan blifva en duglig samhällsmedlem, fast man är en tjufpojke på Gymnasium. Gubben Enberg tog denna min uppmärksamhet mycket wäl och önskade mig helt hjertligt lycka och framgång i mitt embete.

Wåren 1834 bereddes jag till min första nattvardsgång; jag och några andra gossar fingo religionsundervisning af Biskop Franzén, som då ännu war Kyrkoherde i Klara församling. Den blide, milde skalden, Selmas sångare, hade ett ganska häftigt lynne, som han icke alltid kunde beherska, hvilket wi en gång fingo erfaras. Den tiden benämndes, och kanske så är ännu, den redogörelse nattvardsungdomen underkastades öfver sina under beredelsetiden inhemtade kunskaper, innan den inför församlingen aflägger sina löften, – »Storförhör»; denna benämning gillade icke Biskop Franzén, framhållande att förhöret icke war det väsentliga, utan den bekräftelse, som af den wuxna ungdomen sjelf afgafs å de redan vid dopet af Faddrarna för dem afgifna löften.

Härom talade han mycket den sista gången vi, dagen innan det s.k. storförhöret skulle ega rum, voro samlade hos honom, och sysselsatte sig särskilt med en af oss, vid namn Lilius mycket enfaldig, bemödande sig att för honom göra klart hvad han menade, och att akten skulle kallas Confirmation, ej Storförhör. Härpå tillfrågades Lilius: Hvad är det, som nu i morgon skall försiggå i kyrkan? Hwartill han, efter något funderande svarade; Storförhör, och då rann sinnet till hos Biskopen, så att han gaf Lilius en kraftig örfil, till allas vår häpnad. Sjelf blef han icke minst häpen och bad oss på det mest rörande sätt om förlåtelse för sin öfverilning. Jag har sedermera hört, att han hunnen högre upp i åren, kunde allt emellanåt på detta sätt förgå sig. Det finska blodet var hetsigt, så fin och späd han war till sin gestalt, med Johannes-blida anletsdrag.

